

Op sterk verrot bewerkt hout, waar geen verf is, of waar deze al verdwenen is, kunnen diverse korstzwammen groeien. Het zijn dan meestal soorten die ook in het wild algemeen voorkomen op periodiek sterk uitdrogend hout en niet meer specifiek voor het milieu van bewerkt hout aan gebouwen genoemd kunnen worden. Als voorbeelden wil ik noemen *Hyphoderma sambuci* en *Hyphoderma praetermissum*.

In de mycologische literatuur wordt veelvuldig melding gemaakt van schade in huizen door houtverterende zwammen. Ramsbottom (1953) bijvoorbeeld noemt nog twee soorten houtverterende polyporen, die van tijd tot tijd grote schade in gebouwen kunnen aanrichten, nl. *Antrodia vaillantii* en *Donkioporia expansa*. De eerste komt (kwam) met name op de houten stutten in mijnen voor. In Nederland zijn deze soorten echter zeer zeldzaam. Dezelfde auteur noemt de Kelderzwam (*Coniophora puteana*) en Zwavelzwam (*Laetiporus sulphureus*) als belangrijke oorzaken van houtrot in (blijkbaar eikehouten) schepen.

De Kelderzwam heb ik, in weerwil van wat de naam doet vermoeden, nooit in gebouwen gezien.

Mochten u nog aanvullende ervaringen te melden hebben over paddestoelen in of om huis, schroom dan niet om uw sterke verhalen op schrift te stellen en ze aan de Coolia redactie te sturen!

LITERATUUR

Ramsbottom, J., 1953. Mushrooms and Toadstools. Collins, Londen.

Coolia 38: 193 - 196. 1995

BIJZONDERE WAARNEMINGEN EN VONDSTEN

Muurbekerzwam als Kerstzwam

Op eerste kerstdag 1989 ontdekte ik op de buitenmuur van mijn buurman zes bekerzwammen, die ik na microscopisch onderzoek als *Peziza cerea* determineerde. De Nederlandse naam luidt Wasgele bekerzwam, maar ook de naam Muurbekerzwam wordt wel gebruikt. Zoals in de laatste jaargangen van Coolia valt te lezen, groeit de soort ook wel in badkamers en in onverwarmde kamers op cementvoegen, hout en kokosmat. Op de betreffende buitenmuur, die erg vochtig was, verschenen de bekerzwammetjes precies op de voegen. Kennelijk bevatte de species voldoende organisch materiaal om er in te kunnen leven. De exemplaren werden elk ongeveer een maand oud en bleven in totaal twee maanden de muur sieren. Op tweede kerstdag 1994 vroeg mijn vrouw of ik de paddestoel op het plafond van de garage had gezien. Toen ze op mijn vraag of het een bruin paddestoeltje was bevestigend antwoordde, schrok ik wel eventjes. Ik had namelijk enige jaren terug een plank vol met de Huiszwam (*Serpula lacrymans*) in de tuin bewaard voor studie en fotografie. Deze plank was afkomstig van een gebouw in de 'Heimanshof' te Hoofddorp, waar de Huiszwam het hele dak had opgepeuzeld. Nu zou *Serpula lacrymans*

wel een nieuwe soort betekenen voor het kilometerhok waarin ik woon, maar gelukkig bleek het gewoon een exemplaar te zijn van dezelfde *Peziza cerea* die op het spaanplaat-plafond groeide. Overigens was het wel een vreemd exemplaar, namelijk een dikke, platte schijf van 3 mm dik en 70 mm doorsnee met de hymeniumlaag naar beneden gericht. Maar de sporen konden in een vrije val van 2,5 meter naar beneden dwarrelen. Dit voorjaar ga ik het lekkende dak eens grondig repareren.

John Reijnders, Badhoevedorp.

En nogmaals de Muurbekerzwam

In Coolia 37 (ten Cate, 1994) en Coolia 38 (Keizer, 1995) worden vondsten beschreven van de Muurbekerzwam (*Peziza cerea*) op vochtige muren in gebouwen. De Muurbekerzwam is ook buitenshuis te vinden. Sinds oktober 1994 is deze soort mij bekend van een buitenmuur bij een sluis in Sambeek (Gemeente Boxmeer).

R.E. Tonn, St. Anthonis

Een sterk stinkzwamstaaltje

Paddestoelen worden vaak in verband gebracht met bovennatuurlijke zaken. Wat mij onlangs overkomen is, is misschien niet bovennatuurlijk, maar toch dusdanig vreemd, dat ik het de moeite waard vond om dit in de rubriek korte mededelingen van Coolia te vermelden.

In de nieuwe presentatie van het Nationaal Natuurhistorisch Museum komt een groot overzicht "biodiversiteit". Voor dit onderdeel ben ik momenteel een representatieve collectie paddestoelen bijeen aan het brengen. Om deze aan het publiek op een aantrekkelijke manier te presenteren is het natuurlijk niet mogelijk om ze op de klassieke manier te drogen. Na enkele experimenten, o.a. met preparaten op vloeistof, is gekozen voor een radicaal andere methode: vriesdrogen. De vruchtlichamen worden na verzamelen opgeslagen in de diepvries, bij een temperatuur van -25°C. Vervolgens worden gewogen (zo snel mogelijk, want ze mogen natuurlijk niet ontdooien) en dan overgebracht in de vriesdroger. Bij een temperatuur van -45° tot -50° C en in vrijwel vacuüm wordt nu het water geheel uit de preparaten verwijderd, waarbij de vorm en kleur van het materiaal zo goed als behouden blijft. Het resultaat is alleszins bevredigend, hoewel niet iedere paddestoel zich er goed voor leent. Afhankelijk van de grootte duurt het drogen 2 tot 6 weken (of nog langer). Overigens blijken Agaricales die ik voor dit doel al meer dan een jaar geleden verzameld heb, na verblijf van een jaar in de diepvries, wèl in gesloten dozen, na vriesdrogen nog prima preparaten te geven.

Sinds een jaar of drie weet ik een plekje in Leiden, in het park Roomburg, waar jaarlijks vanaf mei, mits het niet te droog is, tientallen exemplaren staan van het leuke stinkzwammetje, *Mutinus ravenelii* (Roze stinkzwam). Deze soort wilde ik ook voor de presentaties hebben en in mei jongstleden heb ik er enkele van verzameld, zowel uitgekomen exemplaren als duivelseieren. Na een week in de diepvries heb ik ze gevriesdroogd. Dat wil zeggen: de uitgekomen exemplaren lieten zich goed vriesdrogen. Na een verblijf van een maand in de vriesdroger verloren ze geen gewicht meer, hetgeen zeggen wil dat ze droog zijn. (Als de preparaten, op de tiende gram nauwkeurig, geen gewicht meer verliezen, zijn ze droog). Bij het aanpakken van het op temperatuur gekomen droge materiaal merkte ik iets vreemds: het duivelsei was niet droog!!!

Het exoperidium voelde aan alsof ik het net geplukt had. Bij knijpen bleek de gelatineuze laag tussen exo- en endoperidium (of is de gelatineuze laag in totaal het endoperidium?) volledig intact. Nieuwsgierig geworden heb ik het ei in een bakje gelegd en iets bevochtigd. De volgende dag (vrijdag) was het opengescheurd, maar daarna gebeurde er verder niets meer mee; de maandag erop was het ei, met het groeitopje, van het stinkzwammetje wel helemaal ingedroogd, op een manier die de moeite van het bewaren niet meer waard was. In ieder geval blijkt uit dit experiment dat een duivelsei, dankzij de gelatineuze laag tussen exo- en endoperidium een periode van 7 dagen -25°C in de vrieskast en 28 dagen bij -50°C en vacuüm glansrijk heeft doorstaan, hetgeen wel iets wil zeggen over de substantie van de gelatineuze laag, die uitstekend heeft geïsoleerd. Er zijn daar blijkbaar tijdens het vriesproces op geen enkele manier kristallen in gevormd.

Hans Adema, Leiden

Tonderzwammen in een Belgisch parkbos

In een van de domeinen van de provincie Antwerpen, het parkbos Vordenstein in de gemeente Schoten bij Brasschaat, staan naast een, met zijn 40 meter waarschijnlijk hoogste Oostenrijkse den (*Pinus nigra*) van West-Europa, vele oude, meer of minder vitale loofbomen. Aftakelende en dode bomen en liggende stammen krijgen er nog de kans om zich te ontwikkelen tot een mycologisch monument. Zo vindt men op een oude Beuk een 25 tot 30 jaar oud vruchtlichaam van de Echte tonderzwam (*Fomes fomentarius*) van zo'n 40 centimeter in diameter. Aan de voet van de met hoogopgaande wortelopslag omringde restanten van de stam van een Linde groeien indrukwekkende exemplaren van de Platte tonderzwam (*Ganoderma applanatum*). Op de stam en aan de voet van een Beuk waren zelfs gelijktijdig de Echte tonderzwam, de Platte tonderzwam, de Reuzenzwam (*Meripilus giganteus*), de Honingzwam (*Armillariella mellea* s.s.) en de Gewone zwavelkop (*Hypholoma fasciculare*) aanwezig.

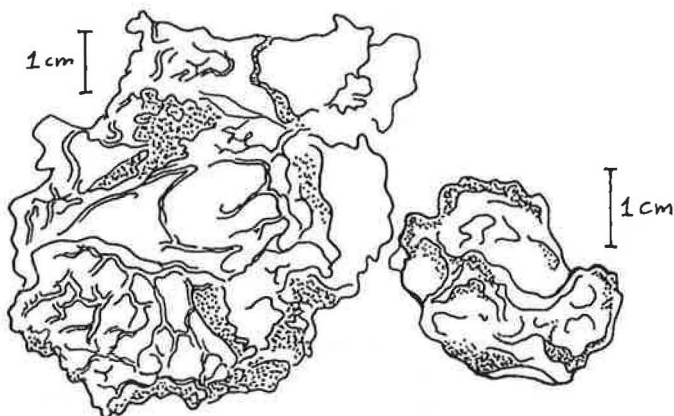
Opvallend is, hoe de Echte tonderzwam hier naast de Beuk, ook de Linde, de Paardekastanje en de Els als waardplant heeft. Aan de waterkant groeit aan de voet van een Els vlak boven het water één, in relatie tot het substraat opvallend groot en goed ontwikkeld vruchtlichaam. Op staande en afgebroken delen van een Linde langs een oever slaagt hij er echter maar twee maal in om een volledig uitgegroeid en fertiel vruchtlichaam van een redelijke omvang te produceren. De overige vruchtlichamen ontwikkelen zich als dikke, harde knollen zonder buisjes. Ook op de Paardekastanje komt de Tonderzwam slechts tot het vormen van tientallen knollen zonder buisjes, die rondom de stam tot op enkele meters hoog afgewisseld met maar een enkel volledig ontwikkeld en fertiel vruchtlichaam verschijnen.

Gerrit Keizer, Poortugaal

Witte Judasoren in Bergen (Noord-Holland)

In de eerste week van maart dit jaar belde een IVN-er mij op met de mededeling dat er witte Judasoren in haar tuin groeiden. Dat fenomeen moest natuurlijk bekeken worden en jawel hoor: op een vlierboom vol prachtige, goed ontwikkelde Judasoren zat op een aparte tak, waarop verder helemaal geen bruine vruchtlichamen te vinden waren, een aantal witte exemplaren! Dat suggereert meteen dat de mycelia van beide variëteiten hier gescheiden van elkaar in een apart deel van de boom leefden.

De paddestoelen werden door mij gefotografeerd en ik verzamelde vruchtlichamen van zowel de bruine als van de witte vorm om thuis eens goed te kunnen vergelijken. Door middel van projectie van de dia's door een vergrotingsapparaat konden bijgaande tekeningen worden vervaardigd. En hierop is duidelijk te zien dat het Witte judasoor een wat ander uiterlijk heeft dan zijn

bruine verwant: waren de gewone Judasoren normaal ontwikkeld met slechts enkele, maar duidelijke plooien, de witte bezaten veel meer en bovendien minder hoge aders die een incompleet netwerk vormen. Vorm en uiterlijk van met name de grotere exemplaren zijn wat minder oor-achtig en doen dan ook eerder aan een *Tremella* denken dan aan een Judasoor. Alleen de kleine exemplaren leken qua vorm wat meer op de kleinere bruine verwanten. De kleur van het hymenium is bij de witte paddestoelen melkwit tot crème. Sommige delen (de gestippelde delen in de tekening) hebben een wat meer gelige kleur. De buitenzijde is viltig behaard. Evenals bij de bruine Judasoren is dit haarvilt grijsig.

Microscopisch onderzoek wees uit dat er geen enkele verschil bestaat tussen de zeer dikwandige haren (er is sprake van een zeer nauw, soms nauwelijks waar te nemen lumen) van beide variëteiten. Hooguit lijkt de basis van de haren van de bruine paddestoelen wat meer pigment te bevatten. Minstens driekwart van de haren is bij doorvallend licht echter kleurloos. De trama-hyfen zijn zowel bij de bruine als bij de witte vorm zeer dun (1,5-2 μm) en hebben veel gespen, welke vaak uitbundig van vorm zijn en dan "oogjes" vormen, zodat het lijkt of de kronkelige hyfen vol knopen zitten. Geen microscopisch onderscheid dus tussen de vegetatieve delen. Over de generatieve delen blijven we voorlopig echter in het ongewisse, want de witte paddestoelen bleken steriel.

Naspeuringen in de mij ter beschikking staande literatuur wezen uit dat alleen in het boek van Jülich (1984) een witte, in 1886 door Quélet beschreven, variëteit wordt genoemd, die zich volgens de hier gepresenteerde summier gegevens van de gewone vorm alleen onderscheidt in de kleur van het hymenium. De witte paddestoelen mogen volgens dit werk dus *Auricularia auricula-judae* var. *lactea* heten.

Aldert Gutter, Groet

LITERATUUR

- Cate, R. ten, 1994. Paddestoelen slopen de badkamer. *Coolia* 37: 159.
 Jülich, W., 1984. Die Nichtblätterpilze, Gallertpilze und Bauchpilze. In H. Gams, Kleine Kryptogamenflora Band IIb/1. Stuttgart, New York.
 Keizer, G. J., 1995. Nogmaals de Muur(beker)zwam. *Coolia* 38: 43.